

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1907. Andra Kammaren. N:o 45.

Fredagen den 26 april.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 19 innevarande april.

§ 2.

Herr statsrådet m. m. *Alfred Petersson* aflämnade Kungl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

med förslag till lag om bredden af hjulringar å arbetsåkdon på landet; och

angående beredande af tillfälliga understöd åt afskedade underofficerare och vederlikar vid armén.

De kungl. propositionerna bordlades på begäran.

§ 3.

Ordet lämnades härefter på begäran till

*Svar å
interpellation.*

Hans excellens herr statsministern Lindman, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Vid kammarens sammanträde den 16 innevarande april framställde herr Beckman i Djursholm med kammarens tillstånd till mig följande spörsmål:

»Hvad är anledningen, att regeringen icke i anslutning till dess öfriga förslag beträffande den kommunala rösträtten äfven i enlighet med Riksdagens anhållan framlagt förslag till sådana bestämmelser i bevillningsförordningen m. m., att gift kvinna med egendom, däröfver hon enligt lag äger att ensam råda, varder med särskild debetsedel för sig beskattad?»

Riksdagens af interpellanten åsyftade anhållan framställdes i skrifvelse den 7 april 1904.

Själftva kommunalförfattningarna lägga ej och skulle ej heller efter vidtagandet af de utaf regeringen föreslagna ändringar i samma författningar innebära hinder för en ordning, hvarigenom kommunalutskylderna påfördes särskildt hustrun för egendom

Svar å
interpellation.
(Forts.)

och inkomst, däröfver hon enligt lag äger ensam råda, och särskildt mannen för annan egendom och inkomst i boet. Hindret för en sådan ordning är, såsom interpellanten jämväl framhållit, att söka hos bevillningsförordningen. Den kommunala skattskyldigheten är som bekant grundad på den bevillning till staten, som den skattskyldige blifvit påförd. I de fall, där denna bevillning beräknats efter makars sammanlagda inkomster, är det för de kommunala myndigheterna svårt om icke omöjligt att vid debitering af kommunalutskylderna göra en uppdelning mellan makarna af bevillningen, som i regel i *en* summa påföres familjefadern för dennes och hans hustrus inkomster.

Makars inkomster af kapital och arbete skola nämligen enligt 11 § bevillningsförordningen taxeras gemensamt. Denna anordning, som äger sin motsvarighet i inkomstskatteförordningen, har gifvetvis en viss betydelse vid bestämmande af de skattelindringar, som medgifvits de lägst taxerade inkomsterna; och beträffande inkomstskatten spelar samma ordning en viss roll ej blott vid skattelindringar, utan äfven för tillämpningen af progressions-skalan. Först sedan omförmälda bestämmelse i bevillningsförordningen underkastats en modifiering och därvid beaktats nyssnämnda och andra på frågan inverkan omständigheter, kan en reform i det af interpellanten angifna syfte vidtagas och därigenom säkerhet vinnas, att äfven kommunalutskylderna blifva debiterade särskildt för inkomst, däröfver gift kvinna äger ensam råda, och särskildt för makars öfriga inkomster.

Interpellanten synes nu förmena, att en dylik modifikation af bevillningsförordningens bestämmelser i 11 § bort ingå såsom ett moment i de af regeringen föreslagna reformer å kommunal-lagstiftningens område. Att så icke skett, finner emellertid sin förklaring däri, att nämnda reformer, hvilka hufvudsakligen afse begränsning af den kommunala rösträtten och införande af proportionell metod vid val till stadsfullmäktige, i och för sig äro af den räckvidd och djupgående betydelse, att det icke ansetts lämpligt att i sammanhang därmed upptaga sådana jämförelsevis sidoordnade frågor, hvilka icke äga något direkt eller ovillkorligt samband med de stora reformerna.

Interpellanten har därjämte ansett det anmärkningsvärdt, att regeringen icke vid utarbetandet af de författningsförslag rörande bevillning och inkomstskatt, som framlagts för och numera pröfvats af Riksdagen, begagnat tillfället att söka åstadkomma en reform i ifrågavarande syfte. En anmärkning i detta hänseende skulle ju kunna anses vinna stöd däraf, att allt sedan slutet af år 1904 förelegat af tillkallade sakkunnige inom finansdepartementet utarbetadt förslag till, bland annat, sådan ändring af 11 § bevillningsförordningen, att gift kvinnas inkomst af kapital och arbete, däröfver hon enligt lag ägde ensam råda, skulle i vissa fall särskildt för sig taxeras till bevillning. Mot

detta förslag liksom mot de likartade bestämmelser, som intagits i ett af samme sakkunnige framlagdt förslag till förordning om skatt af inkomst m. m., framställde emellertid kammarrätten i afgifvet utlåtande vissa erinringar. Smärre delar af omförmälda förslag upptogos därefter till närmare pröfning år 1906 och då i hufvudsak allenast i afseende å bestämmelserna angående skattelindringar.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Den för 1906 års riksdag framlagda proposition med förslag till ändring af bevillningsförordningens bestämmelser i nämnda afseende var visserligen väsentligen byggd på vissa af de sakkunnige formulerade, i 11 § inrymda stadganden, men lämnade dock å sido frågan om gift kvinnas skattskyldighet, ehuru denna fråga, såsom af de sakkunniges förslag i dess helhet framgår, i viss mån sammanhänge med det framlagda förslaget. Att nämnda fråga sålunda ej upptogs till behandling, torde hafva berott på nyssberörda af kammarrätten gjorda erinringar och vissa svårigheter, som i öfrigt yppat sig vid behandlingen af hithörande ämnen.

Hade den nuvarande regeringen haft för afsikt att redan vid denna riksdag söka genomföra en reform beträffande själftva grunderna för den direkta beskattningen till staten, hade otvifvelaktigt jämväl frågan om gift kvinnas skattskyldighet tagits upp till allvarligt öfvervägande. En dylik reform borde emellertid enligt regeringens mening föregås af en omläggning af taxeringsförfarandet — en omläggning, som gifvetvis måste blifva af hufvudsakligen *formell* natur. Under sådana förhållanden måste behandlingen af åtskilliga eljest trängande frågor rörande skattskyldigheten uppskjutas. Omläggningen af taxeringsförfarandet var nämligen i och för sig så genomgripande och omfattande, att det befanns nödvändigt att, med undantag af några mindre frågor, hvilkas lösning hufvudsakligen gick i riktning att stadfästa praxis, helt koncentrera arbetet på frågan om förändrade bestämmelser rörande skatteåret och hvad därmed ägde sammanhang.

Om ock regeringen sålunda hittills funnit sig förhindrad att närmare ingå på frågan om gift kvinnas skattskyldighet, har regeringen icke förbisett betydelsen af denna frågas lösning. Och synes det mig själfallet, att denna liksom åtskilliga andra frågor på skattelagstifningens område, med hvilkas pröfning allt för länge fått anstå i afvaktan på en mera genomgripande reform å samma område, nu varda till allvarlig granskning upptagna, sedan genom Riksdagens beslut i anledning af Kungl. Maj:ts propositioner om ny bevillningsförordning och ny inkomstskatteförordning vissa eljest förefintliga svårigheter för ett fortsatt reformarbete undanröjts.

Härefter anförde

Herr Beckman i Djursholm: Jag ber att till herr statsministern få framföra min tacksamhet för det ingående svar han

Svar å interpellation. lämnat på den af mig med kammarens begifvande framställda frågan.

(Forts.)

Skälet, hvarför den framställdes, är ju nära liggande. Det är nämligen så, att allt mer och i allt vidare kretsar erkännandet af rättfärdigheten i kvinnans kraf på full både politisk och kommunal medborgarrätt gjort sig gällande. Men statsmakternas åtgöranden hittills ha icke egentligen svarat mot denna allt starkare opinion. Därför har man måst noga taga vara på hvarje smula, som i detta afseende faller från statsmakternas bord. Man hälsar med glädje *hvarje* uttalande, som ger principiellt erkännande åt en del af eller hela detta kraf.

Nu hade Riksdagen gjort en framställning, där man principiellt erkänt, att en del af detta kraf på kommunal likställighet för kvinnan vore befogad. Det väckte därför, såsom jag redan, då jag framställde min fråga, erinrade om, förstämning hos dem, som saken närmast rörde, att icke något förslag i detta afseende framkommit i samband med det förslag till bevillningsförordning liksom till kommunal rösträtsreform, som af regeringen bragts å bane.

Denna omständighet — att Riksdagens skrifvelse ännu icke ledt till något resultat — har väckt en farhåga, att saken antingen fallit i glömska eller måhända icke af regeringen betraktades med så välvilliga ögon, som man skulle hafva önskat.

Nu har herr statsministern förklarar, att endast svårigheten att *samtidigt* framkomma med äfven reformförslag i denna ganska invecklade fråga varit orsaken till att sådant icke framlagts. Därjämte har han nu uttalat, att regeringen har sin uppmärksamhet riktad på frågan samt att det efter alla beräkningar icke komme att dröja länge, innan ett förslag framläggas, som i denna punkt skall visa tillmötesgående gentemot Riksdagens önskningsar.

Vid sådant förhållande har jag endast att uttala den förhoppningen, att detta hans löfte snart måtte gå i fullbordan, och därjämte erinra om att hvarje steg, som toges på den banan, är ett principiellt erkännande åt denna viktiga sak och därför betraktas utaf alla vänner till kvinnans rösträtt, både kommunal och politisk, såsom en ny position, hvarifrån de med förnyadt mod komma att fortsätta sina arbeten.

§ 4.

Svar å interpellation. Hans excellens herr statsministern Lindman, som på begäran ånyo erhöll ordet, anförde: I en med denna kammares tillåtelse till mig riktad interpellation har herr Warburg framställt följande frågor:

1) Ämnar regeringen taga initiativ till en lagstiftning i fråga om penninglotterier, som på samma gång den motverkar spridande af utländska lotterisedlar i vårt land stadgar, att penning-

lotterier, om de öfver hufvud taget skola här i landet tillåtas, endast kunna inrättas på grund af bestämmelser i en af Konung och Riksdag gemensamt stiftad lag, och vill regeringen sålunda medverka till en ordning, hvarigenom det förhindras, att tillfälliga och godtyckliga undantag från förbudet mot penninglotterier medgifvas på administrativ väg? och

Svar å
interpellation.
(Forts.)

2) I händelse den förra frågan besvaras jakande, är det regeringens afsikt att till dess en sådan lag stiftats icke tillåta nya penninglotteriers inrättande i tydlig strid mot ordalydelsen i 1881 års kungliga förordning?

Innan jag går att besvara de af den ärade interpellanten sålunda framställda spörsmål, må det tillåtas mig att i korthet erinra om den nuvarande lagstiftningen i ämnet och om sättet för dess tillkomst.

På framställning af Rikets Ständer rörande ej mindre förbud mot enskilda lotterier, än äfven upplifvande af det i äldre författningar stadgade förbud mot försäljning af lotter här i riket för utländska lotteriers räkning, utfärdade Kungl. Maj:t på administrativ väg en förordning i ämnet år 1844.

Det visade sig emellertid att en art af penninglotterier kunde, med kringgående af 1844 års författning, bedrifvas i förening, bland annat, med litterär förlagsverksamhet. Med anledning häraf gjorde 1880 års Riksdag hos Kungl. Maj:t framställning om meddelande af sådan förklaring af hvad med lotteri i nämnda författning skulle förstås, att det med densamma åsyftade ändamål måtte kunna vinnas fullständigare, än hvad dittills varit fallet. Till följd af denna framställning underkastades 1844 års författning revision och den 6 augusti 1881 utfärdade Kungl. Maj:t, jämväl den gången i administrativ väg, den nu gällande författningen i ämnet. I § 1 af denna författning föreskrifves, att lotteri om penningar eller penningars värde icke må för allmänheten inrättas eller öppnas, samt att det ej heller må vara någon tillåtet att för egen eller andras räkning utbjuda eller afyttra lott eller annat bevis om rätt till delaktighet i dylikt, inom eller utom riket anordnad företag eller att kungöra försäljning af sådant bevis.

Hvad angår *anordnandet* af penninglotterier af den typ, som representeras af vissa förut beviljade och det nu pågående för beredande af medel till byggande af en dramatisk teater i Stockholm — och om andra än dylika lotterier är nu ej fråga — har Kungl. Maj:t vid åtskilliga tillfällen, med den rätt, som tillkommer Kungl. Maj:t på den ekonomiska lagstiftningens område, medgifvit undantag från gällande föreskrifter och för särskilda fall tillåtit inrättande af penninglotterier till främjande af ett eller annat allmänt ändamål, som till följd af sin omfattning och beskaffenhet icke haft utsikt att kunna genom enskilda

Svar å
interpellation.
(Forts.)

personers mellankomst eller med statsmakternas hjälp inom beräknelig tid realiseras.

Den ärade interpellanten framhåller i interpellationen, att det icke kan vara tvifvelaktigt, hvilken ställning riksdagens och kamrarnas majoriteter principiellt intaga till frågan om penninglotteriers inrättande, och grundar denna sin uppfattning särskildt därpå, att väckta förslag om skrivelser till Kungl. Maj:t rörande inrättande af ett *statslotteri* vid flera tillfällen afslagits af den ena eller båda af Riksdagens kamrar. Riksdagens ställning i förhållande till frågan om inrättande af ett *statslotteri* kan sålunda sägas vara tydligt angifven.

Interpellanten anför däremot icke, hvad som likväl synes hafva mera sammanhang med den af honom framställda interpellationen, eller att frågan om att ersätta den nuvarande lotteriförordningen med en af Konungen och Riksdagen gemensamt stiftad lag år 1903 var föremål för behandling inom Riksdagen.

Då interpellationen nära ansluter sig till det då väckta förslaget, vill jag i korthet erinra om hvad nämnda är i frågan förekom.

I en inom denna kammare af herr K. A. Staaff väckt motion hemställdes, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t ville låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till lag om lotterier, hvarigenom penninglotterier i vårt land helt och hållet afskaffas, fullt verkamma åtgärder mot utländska lotters försäljning i Sverige möjliggöras samt mindre lotterier för välgörande ändamål äfvensom konst- och industrilotterier för särskilda fall efter vederbörlig pröfning väl varda tillåtna, men i händelse lotteriet är af större omfattning ställas under effektiv kontroll.

Lagutskottet hemställde emellertid, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

I sitt öfver motionen afgifna utlåtande framhöll lagutskottet till en början, att nuvarande lagstiftning och lagtillämpning i fråga om förbudslagstiftning med afseende å lotterier följde en medelväg, som i hufvudsak icke gafve anslutning till några befogade anmärkningar. Några större olägenheter hade nämligen, såvidt utskottet vore bekant, icke föranledts af de lotterier, hvilka såsom undantag från lotteriförordningen blifvit af Kungl. Maj:t tillåtna. Vidare fann utskottet den synpunkten ganska beaktansvärd, att de penninglotterier, som medgifvits, tjänat till främjande af allmänna syften, hvilka knappast skulle hafva blifvit i annan ordning tillgodosedda. Mera än ett företag, hvilket allmänna betydelse torde böra erkännas, men som sannolikt icke kunnat påräkna tillräckligt understöd hvarken af statsverket eller af enskildt kapital, hade genom de medgifna lotterierna kommit till stånd. Härtill komme, att ett ovillkorligt förbud mot anordnande af penninglotterier inom landet icke

kunde medföra åsyftad verkan, för så vidt icke fullt effektiva åtgärder kunde utfinnas mot spridande af utländska lottsedlar, hvilket emellertid syntes möta synnerliga svårigheter, så länge brefhemligheten kvarstode oförkränkt och lämnade tillfälle till spridande af lotteriprospekt och deltagande i lotteri genom bref. Utskottet funne alltså lagstiftningens ståndpunkt i hufvudsak riktig. Om denna lagstiftning skulle erhålla formen af lag, tillkommen genom beslut af Konung och Riksdag gemensamt, borde enligt utskottets förmenande denna lag så affattas, att hufvudgrunderna för den nuvarande rättstillämpningen lämnades orubbade, och särskildt ansåge utskottet icke lämpligt, om Kungl. Maj:ts befogenhet att medgifva undantag från förbudet mot penninglotterier skulle upphöra. Icke heller hade någon anledning påvisats, hvarför man skulle frångå den rådande åsikten, att reglerna för lotteriväsendets ordnande tillhörde området för Kungl. Maj:ts ekonomiska lagstiftning.

Lagutskottets hemställan blef af Första Kammaren bifallen, hvaremot Andra Kammaren i enlighet med en vid utskottets utlåtande fogad reservation, med knapp majoritet, 91 röster mot 84, beslöt att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om framläggande för Riksdagen, efter förutgången utredning, af förslag till lagstiftning om lotterier. Frågan kom således att förfalla.

Med den utgång saken sålunda fick, kan Riksdagens principiella ståndpunkt i frågan — hvilken, såsom jag framhållit, icke bör sammanblandas med frågan om inrättande af statslotteri — ingalunda anses vara så klar, som interpellanten förmenar. Möjligen har detta förhållande också utgjort anledningen till, att icke någon af de ej få regeringar, som funnits sedan år 1903, upptagit saken till behandling. Möjligen kan anledningen härtill också hafva varit den, att dessa regeringar i likhet med 1903 års lagutskott ansett den nuvarande lagstiftningens ståndpunkt vara i hufvudsak riktig och att hufvudgrunderna för den nuvarande rättstillämpningen borde lämnas orubbade.

Ej heller den nuvarande regeringen har hittills haft anledning att sysselsätta sig med frågan, huruvida för reglerandet af lotterier den nu gällande lagstiftningen bör ersättas med en af Konung och Riksdag gemensamt stiftad lag. Och ett bestämdt uttalande, huruvida den nuvarande regeringen ämnar taga initiativ till en dylik lagstiftning, synes mig icke kunna gifvas utan en föregående allsidig undersökning, hvilken naturligtvis måste vara grundligare än den som kan medhinnas före besvarandet af en interpellation.

Att hithörande frågor ingalunda äro så alldeles lättlösta, därom gifva ju ock de motsatta uppfattningar, som, enligt hvad jag nyss erinrat, år 1903 yppades inom Riksdagen, en antydan.

Exempelvis frågan om ytterligare åtgärder till förhindrande af utländska lottsedlars spridande i riket torde sålunda kräfva

*Svar å
interpellation.
(Forts.)*

Svar å
interpellation.
(Forts.)

en ingående pröfning. Utom det i 1 § af 1881 års lotteriförordning gifna förbud mot utbudande eller afyttrande af lotter och mot kungörande angående försäljning af lotter har genom en år 1882 tillkommen ändring i tryckfrihetsförordningens 3 § kungörande i tryck af inbjudningar till deltagande i inländska lotteriföretag, som ej äro tillättna, äfvensom i utländska lotterier belagts med bötesstraff. Därjämte finnes i allmänna poststadgan den 9 september 1899 införd bestämmelse därom, att korsbandsförsändelse eller brefkort, innehållande meddelande om försäljning af lotter, icke mottages till postbehandling, därest icke vederbörande inrikes myndighet lämnat tillstånd till bortlottningen och tillkännagifvande därom finnes intaget i meddelandet. Att de nu anförda bestämmelserna icke äro tillräckligt effektiva är känt. Och, såsom 1903 års lagutskott yttrade, det torde möta synnerliga svårigheter att härutinnan åstadkomma verksamma åtgärder, så länge brefhemligheten kvarstår oförkränt. Sedan kommerskollegium inkommit med anbefalld utredning i anledning af en utaf generalkonsulatet i Köpenhamn gjord framställning om motarbetande af försäljning inom Sverige af lotter till det danska klasslotteriet, torde denna fråga blifva föremål för Kungl. Maj:ts pröfning.

Sedan jag sålunda angifvit det förevarande spørsmålets i flera hänseenden svårösta beskaffenhet, vill jag emellertid tillkännagifva, att regeringen tillika funnit frågan vara af den vikt, att densamma bör göras till föremål för närmare utredning. En sådan utredning synes påkallad jämväl med hänsyn till de olika meningar, som i förevarande ämne gjort sig gällande inom Riksdagen, och innan utredningen föreligger, läser icke bestämdt kunna angifvas, i hvilka former saken lämpligast bör ordnas.

Hvad härefter beträffar den andra af de utaf interpellanten framställda frågorna, vill jag först något beröra den uppfattning, som genomgår interpellantens anförande, nämligen att de under senare åren af Kungl. Maj:t meddelade tillstånd till inrättande af penninglotterier skulle stå i »tydlig strid» mot lotteriförordningen.

Att sålunda lagligheten af nämnda, utaf Kungl. Maj:t vidtagna åtgärder skulle kunna ifrågasättas, saknar dock, enligt mitt förmenande, hvarje grund. De ifrågasättande bestämmelserna falla inom området för Kungl. Maj:ts ekonomiska lagstiftning, hvadan Kungl. Maj:t otvifvelaktigt måste anses fullt berättigad att i administrativ ordning medgifva undantag från tillämpningen af bestämmelserna. Denna uppfattning har också kommit till uttryck i 1903 års lagutskotts förberörda utlåtande.

Då, såsom jag nyss nämnt, regeringen icke, innan en föregående närmare utredning af hithörande förhållanden ägt rum, anser sig böra göra något bestämdt uttalande i anledning af den första af interpellantens frågor, följer däraf ock, att regeringen icke för närvarande anser sig äga tillräcklig anledning

att taga bestämdt afstånd från den praxis, som hittills under en lång tidsföljd varit rådande, och redan nu under alla förhållanden ställa sig afvisande gentemot hvarje tanke på inrättande af ett penninglotteri.

Gifvet är emellertid, att tillstånd att inrätta dylikt lotteri bör meddelas endast undantagsvis och för särskildt behjärtansvärda allmänna ändamål, hvilka ej kunna på annat sätt tillgodoses. Tillika kan jag å regeringens vägnar uttala, att, då fråga om tillstånd till dylikt lotteri kommer under regeringens pröfning, regeringen skall med all den omsorg och noggrannhet, som det grannliga och viktiga ämnet kräfver, undersöka, huruvida undantag från lotteriförordningens bestämmelser må anses påkalladt, samt att sådant undantag icke, med mindre synnerligen vägande skäl föreligga, kommer att af regeringen tillstyrkas.

Vidare yttrade:

Herr Warburg: Herr talman, mina herrar! Jag ber att först få till hans excellens herr statsministern uttrycka min tacksamhet för hans snabba besvarande af den utaf mig framställda interpellationen, äfvensom för att detta hans svar blifvit så grundligt, detta desto mera som naturligtvis en mängd andra viktigare ärenden i dessa dagar sysselsätta regeringen.

Min önskan att framställa ifrågavarande interpellation har dikterats af att på sista tiden framträdte en hel del rykten om nya penninglotterier, hvilka voro afsedda att aflösa Dramatiska teaterns lotteri. Kammarens första tillfälliga utskott hade förra året frågan om ett statslotteri under behandling, och utskottet framhöll då såsom ett önskemål en bestämdare lagstiftning i fråga om lotterier, liksom ock vidtagandet af effektivare åtgärder mot spridande inom vårt land af utländska lottsedlar och lotterispekulation. Det syntes utskottet uppenbart — den anmärkningen kunde utskottet icke tillbakahålla — att hela vår lotterilagstiftning hvilade på en alltför lös och osäker grund, då den ju fölle utom den allmänna lagen. — Komme nu, efter att Dramatiska teaterns lotteri upphört, återigen ett eller flere nya på samma sätt ordnade penninglotterier till stånd, så skulle man, syntes det mig, hafva anledning befara, att härigenom skulle uppstå *en fast institution*, hvilken, om den icke precis kunde kallas för ett statslotteri i egentlig mening, dock vore ett af statens högsta representant tillätet fast penninglotteri, än för det ena, än för det andra ändamålet, ett lotteri, som på detta sätt i viss mån stode, om icke vid sidan af allmän lag, så dock vid sidan af en kunglig förordning. Jag känner mycket väl skillnaden emellan en allmän lag och en kunglig förordning — därom vittnar ju redan ordalydelsen i min interpellation —. Jag erinrar mig särskildt, att år 1828 — då en ansökan om inrättande af lotterier för fast egen-

Svar å
interpellation.
(Forts.)

doms försäljning, i form af lotterivinster var före — högsta domstolen framhöll, att lagen, hvilken vore stillatigande angående spel, hade öfverlämnat till regeringens vishet att angående lotterier förordna efter sig företeende omständigheter, och att kungliga förordningen af år 1792 och kungliga brefvet af år 1795 emot hasardspel icke innefattade en lag i egentlig bemärkelse, utan ett så beskaffadt stadgande, som Kungl. Maj:t vid utföningen af sin ekonomiska lagstiftningsrätt äger utfärda. Det vet jag också mycket väl, att både 1844 års kungliga förordning och den förordning, som aflöste denna, eller den af år 1881, äro sådana förordningar, från hvilka Kungl. Maj:t har i sin makt att meddela undantag. Men jag vill å andra sidan erinra om — såsom också herr statsministern redan själf påpekat — att här föreligger ett fall, då en *kunglig förordning är tillkommen på en hemställd från Riksdagen*, och det bör man väl taga hänsyn till något mera, än om det gällt en förordning, som Kungl. Maj:t så att säga sua sponte utfärdar.

Det var en af Oscar I:s första regeringshandlingar, då han den 21 mars 1844, få dagar efter det Karl XIV Johan hade aflidit, enligt Riksdagens begäran utfärdade den lotteriförordning, på hvars grund vi nu lefva — eller, rättare sagdt, icke lefva.

Då vi nu hafva en kungl. förordning, hvars första paragraf börjas så här: »Lotterier om penningar eller penningars värde må ej för allmänheten inrättas och öppnas», så kan jag för min del icke finna annat, än att det står i strid mot ett sådant stadgande, om man i sammanhängande följd medgifver inrättandet af det ena penninglotteriet efter det andra. För den, som icke är starkt inne i den konstitutionella rätten, men som har en lagbok, i hvilken denna kungl. förordning är införd — i en edition under strafflagen och i en annan under handelsbalken — för den skall det förefalla egendomligt, att det icke skall stå i strid med denna paragraf, när penninglotterier inrättas och öppnas rent af som fasta institutioner. Såsom jag redan sagt, denna förordning är icke direkt »lag», men den bör dock, på grund af förhållandet med dess tillkomst, realiter stå något starkare än en vanlig administrativ förordning. Att detta verkligen är fallet och att denna uppfattning varit af föregående riksdagar och statsrevisorer biträdd, det tror jag nog man skulle kunna stödja med flere exempel.

Jag ber nu att få aldeles bortse från de större eller mindre industrilotterier och konstlotterier, hvilka då och då blifvit inrättade. En paragraf af 1881 års förordning medgifver särskildt utlottning af lösören för välgörande ändamål och af konst saker till svenska konstidkares understöd och uppmuntran. Därjämte har Kungl. Maj:t någon gång medgifvit större industri- och konstlotterier i tämligen stor utsträckning, men man kan icke säga, att detta direkt strider mot förordningen, åtminstone ej mot dess anda.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

De industrilotterier, som inrättades på 1860- och 1870-talen, hade visserligen en mycket stor omfattning likasom ock en del dylika lotterier, hvilka sedermera framkommit, men jag vill, som sagdt, här icke sysselsätta mig med dem. Ty den första afvikelsen från förbudet mot *penning*lotterier är att finna på helt annat håll. Egendomligt nog var det icke Kungl. Maj:t som inlät sig därpå, utan jag måste till min ledsnad säga, att det var en Riksdagens delegation, nämligen riksgäldskontoret, som inlät sig med ett utländskt handelshus för att inrätta det så kallade premieobligationslånet — järnvägslånet af år 1860. Men detta framkallade en gensaga från statsrevisorerna och sedan äfven från statsutskottet och från Ständerna eller åtminstone något af stånden. I statsutskottets utlåtande n:o 22 från år 1862 finnes sålunda återgifvet ett uttalande i ärendet af rikets ständers år 1860 församlade revisorer, i hvilket uttalande det bland annat heter:

»Det torde svårligen kunna antagas, att Rikets Ständer, vid bestämmande af de föreskrifter, som vid ifrågavarande upplåning borde lända till efterrättelse, haft för afsikt att för Svenska Statens räkning begagna ett lånesätt, som har så nära likhet med ett vanligt klasslotteri. Det kan nämligen icke vara Svenska Staten värdigt att, så länge det genom Kungl. Förordningen den 21 Mars 1844 stadgade förbudet emot lotteriinrättningar samt emot försäljning af lotter för in- eller utländska lotteriers räkning eger gällande kraft, sjelf inrätta ett premie-lotteri, till hvilket dragningarne ske offentligen i rikets hufvudstad, och i afseende å hvilket vinsterna skola i Sveriges officiella tidning kungöras.

Revisorerna hafva icke förbisett den omständigheten, att kontraktet om det ifrågavarande premielånet blifvit afslutadt med utländske män, i hvilkas hemland lotterier äro tillåtna, samt att Fullmäktige, för sin del, icke gifvit något tillstånd till premieobligationernas försäljning inom Sverige, ej heller utfäst att i Sverige utbetala de vinster, som å obligationerna utfalla. Det lär dock vara en känd sak, att de ifrågavarande premieobligationerna i tidningarne utbjudas till salu här i Stockholm, och att desamma till icke obetydligt belopp blifvit här föryttrade. Att den offentliga åklagaremagten måste råka i tveksamhet, huruvida en sådan försäljning är laglig eller icke, må ej förundra, då Rikets Ständers egna Fullmäktige, på Riksgäldskontorets vägnar, utfärdat dessa så kallade obligationer och bekräftat dem med sina namn. Eljest tyckes det väl, som skulle åtgärden att här föryttra dessa papper svårligen kunna undgå att såsom en lagöfverträdelse beifras, då man erinrar sig, att 1 § i nyss åberopade Kongl. Förordning har följande lydelse:

'Lotteri må ej af någon inrättas och öppnas för allmänheten; och vare ej heller tillåtet att, för egen eller annans räkning, utbjuda eller afyttra lotter till penningars eller annan lös eller fast egendoms bortlottande inom eller utom riket'».

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Detta var det första kringgåendet af förbudet mot penninglotterier, och det var ju ett jämförelsevis litet steg, då vid premieobligationer man får igen insatsen och endast mister räntan, men det är ofta blott det första steget, som kostar. Vi veta ju också, att sedan — dock först efter det årtionden förflutit — flera andra penninglotterier förekommit, till en början obligationslotterier, sedermera ett slags klasslotterier. Det är emot fortsättningen på denna bana, som jag velat inlägga ett ord, i synnerhet som jag vet, att jag i det fallet icke står ensam inom denna kammare. Det sades en gång här i kammaren, att 1897 års utställningslotteri — som visserligen var planerat på ett helt annat sätt, än det sedermera tillkom och som just här i Riksdagen rönt ett absolut motstånd såsom det ursprungligen var planlagt — »kostade en civilminister hans portfölj, ja kanske till och med hans lif». Det har äfven vid flere tillfällen här i Riksdagen — särskildt i denna kammare, men äfven i den Första — framförts ganska skarpa uttalanden mot det penninglotteriväsen, som gång efter annan kommer till synes. Och då herr statsministern erinrat om ett uttalande i ärendet af 1903 års lagutskott, så tillåter jag mig också erinra om att år 1904, då det var fråga om att inrätta ett lotteri för ett ändamål, som vi väl alla måste medgifva vara det mest behjärtansvärda, man gärna kan tänka sig, tuberkelsjukas sanatorievård, den tanken rönt ett så allmänt motstånd här i riksdagen, att det väcktes två massmotioner, den ena i Första Kammaren och den andra i Andra Kammaren, på grund af hvilka Riksdagen beslöt bevilja betydliga anslag till dylik sanatorievård, under förutsättning, att man *icke* anordnade ett lotteri för uppehållande af verksamheten vid lungots-sanatorierna.

Man har ofta sagt, att vi behöfva ett svenskt lotteri af ett eller annat slag för att därigenom hindra det skoj och de missbruk, som med afseende å det utländska lotteriväsendet så ofta äger rum. En ärad kamrat till mig här i kammaren på västmanlandsbanken har lånat mig ett »inregistreringsbevis» — afbildning af ett dylikt har för öfrigt varit infördt i en af våra tidningar — hvilket visar, huru mycket skoj som kan bedrifvas, äfven när det är fråga om våra egna svenska lotterier. Början af detta »inregistreringsbevis» lyder så här: »Undertecknad tillförsäkrar innehafvaren häraf att mot erläggande af Tjugutvå (22) kronor erhålla: En af Stockholms stad garanterad Original-Obligation, gällande i alla dragningar, tills vinst utfaller med minst 20 kronor, samt en *Originallottsedel* till» etc. Det verkliga värdet af detta »papper» har beräknats till 10 kronor, men köparen får som synes betala det med 22 kronor. Man kan således icke säga att vi, äfven när det gäller deltagande i våra inhemska lotterier, äro skyddade för skoj och missbruk.

Vi hafva nu erfarit, att från flere håll framkommit önskan

Svar å
interpellation.
(Forts.)

om inrättande af nya penninglotterier. Men det är glädjande att kunna omtala, att från myndigheter, som haft tillfälle yttra sig därom, hafva på flere håll framkommit protester mot detta, oakadt de på samma gång velat erkänna de vackra ändamål, för hvilkas tillgodoseende lotteriet skulle inrättas. Så är t. ex. förhållandet, efter hvad jag erfarit, med det lotteri, som på ett mycket egenomligt sätt skulle kombinera uppmuntrande af idrott med bygande af ett sångpalats i Stockholm. I den del, som rör idrotten, har detta lotteriärende blifvit för yttrande remitteradt till direktionen för gymnastiska centralinstitutet. Af denna direktions fyra ledamöter hafva två, utan att vilja yttra sig om, huruvida en sådan undantagsåtgärd som inrättandet af ett penninglotteri för idrottens främjande borde medgifvas, dock anført, att själfva ändamålet är väl förtjänt af att kraftigt understödjas. Men båda de öfriga ledamöterna af direktionen hafva på det kraftigaste reserverat sig mot förslaget. Den ena af dem framhöll, att »direktionen bort på det lifligaste afstyrka den underdåniga ansökan, enär ett dock i och för sig godt och fosterländskt ändamål icke bör främjas genom medel, som verka i motsatt riktning mot detta mål, såsom förhållandet är med penninglotterier». Den andre ledamoten ansåge det »olämpligt att för idrottens utveckling — ett mål som närmast afsåge ungdomens uppfostran — tillgripa ett sådant medel som ett penninglotteri, hvilket i uppfostringshänseende visat sig hafva en mycket ogynnsam verkan och som i själfva verket innebure ett utnyttjande af okunnighet och osundt vinstbegär hos en del samhällsmedlemmar».

Det har, efter hvad jag sett af tidningarna, äfven af Uppsala vetenskapsmän afgifvits protester mot tanken att fira Linnéminnet genom inrättandet af ett lotteri till förmån för en Linnéfond.

Utom själfva hufvudfrågan, ogillandet af alla penninglotterier, föreligger här en annan sak. Man kan befara, att man slutligen skall råka in i samma förhållande, som, efter hvad jag i min interpellation framhållit, var rådande under frihetstiden. Då brottades olika intressen mot hvarandra för att få denna gunst af lotteriers inrättande, och det kan hvarken vara angenämt för de ledande männen eller i djupare mening hälsosamt, att intressen från skilda orter på detta sätt söka tränga sig fram och vinna fördelar. Man läser nu med löje, att ett lotteri var anordnadt exempelvis för Vesterås brandvaks upprättande. År 1747 var så rikt på lotterier, att tio stycken då inrättades. Men något sådant kan komma att inträffa äfven i vår tid, om den nuvarande principlösheten fortgår. Från skilda håll skola ansökningar inkomma och hvarje landsdel lär väl söka något åt sig, ty annars gäller ju det gamla ordstäfvet: »Snälla barn begära ingenting, men då få de heller ingenting».

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Denna princip är också farlig därför, att en mäktig påtryckning kan komma att göra sig gällande i fråga om beviljande af tillstånd till ett sådant lotteri. Man har sett, att under en af dessa lotteriansökningar finnes kronprinsens namn. Jag vet icke, huru denna fråga skall behandlas i regeringen, om landets regent möjligen af sin ställning som en af undertecknarna af ansökningen kan vara förhindrad att själf handlägga densamma. Vore det fråga om ett statsråd, skulle ju ett sådant vara förhindradt att deltaga i handlingen af en ansökan, som han själf undertecknat.

Ett annat lotteri är, såsom man sett, understödt af maktägande riksdagsmän, under det att spetsarne i vetenskapens värld hafva understödt ett tredje. Det innebär ur den synpunkten en viss fara — alldeles oafsedt lotteriväsendets olägenhet i allmänhet — om på detta område ett administrativt godtycke får herraväldet.

Jag betonar ytterligare det, att, när jag uttalar mig mot penninglotterier, så syftar jag icke på undantagen, vare sig de industri- eller konstlotterier, som Konungens befallningshafvande kan medgifva, eller eventuellt de lotterier af nämnda art, hvartill regeringen i icke alltför afgjord motstrid mot den kungliga förordningen lämnat tillstånd till, exempelvis lotteriet till förmån för kulturhistoriska museet i Lund, som så länge pågått, eller för vissa välgörande ändamål.

Hvad som har varit hufvudsakliga driffjädern till min framställning har varit en önskan, att man äfven på detta område skall kunna säga, att land skall med lag byggas. Man må ha hvilken åsikt som helst i frågan, man må vara anhängare af ett statslotteri eller motståndare däremot, alla måste vi dock vara ense om, att den nuvarande godtyckligheten icke bör få fortfara. När 1903 års lagutskott afstyrkte de omnämnda motionerna, framhöll det dock, att äfven om en sådan lag kommit till stånd, skulle hufvudgrunderna i den nuvarande förordningen likväl kunna bibehållas. Ja, om det stode i lagen, att penninglotteri icke vore tillåtet, för så vidt Kungl. Maj:t icke gifve tillstånd därtill, hade man mindre att säga därom. Om man vore motståndare till lotterier, så måste man naturligtvis beklaga ett sådant stadgande, men man måste dock böja sig därför. Nu står det emellertid, att penninglotteri icke är tillåtet, och då tycker jag, att vi borde kunna komma därhän, att vi få detta ordnad på laglig väg.

Jag ber till slut att få uttrycka min glädje öfver, att regeringen utlofvat en grundlig utredning af denna fråga. Jag tror, att frågan, om den äfven kan anses vara jämförelsevis liten, dock för vårt folks andliga hälsa är af betydelse. Jag ser visserligen härvid icke saken i främsta rummet ur moralisk synpunkt, utan ur nationalekonomisk. Det är ett faktum — och det har framhållits af många, som ha haft tillfälle att yttra sig i denna

fråga — att penninglotterier ytterst äro ett sätt att med utnyttjande af okunnigheten och framför allt med utlockande af de smås besparingar främja det ena eller det andra ändamålet, som, därest det är värdt att främjas, bör understödjas af stat, kommun eller enskilda personer, som därtill äga förmåga.

Ändamålet kan lika litet här — som på andra områden — få helga medlen, ifall man anser dem vara oriktiga. Om de ur moralisk eller nationalekonomisk synpunkt äro oriktiga, så bli de icke helgade genom det goda ändamålet. Om man anser medlen oriktiga, så — ändamålet må vara aldrig så högt, aldrig så godt — kan man icke vara med om att främja det med medel, dem man anser osunda.

Intill dess vi fått en utredning, vågar jag trösta mig med de ord, som herr statsministern här yttrat, om att regeringen måtte på ett så grannliga och omsorgsfullt sätt som möjligt använda den myndighet, som faktiskt ligger i dess hand.

Herr Staaff: Herr talman, mina herrar! En passus i det svar, som herr statsministern afgaf på den väckta interpellationen, kunde möjligen gifva anledning till en oriktig slutledning, som jag är angelägen att förebygga. Herr statsministern yttrade sig nämligen något om, hvarför de närmast föregående regeringarna icke hade upptagit den af interpellanten nu väckta frågan till behandling.

Jag ber då att få nämna, att hvad den regering, som närmast föregick den nuvarande, angår, så tillkom den, som bekant, icke så lång tid före riksdagens början, och den hade för den skull att behandla en ofantlig mängd ärenden, som voro öfverhängande och som icke lämnade mycket plats öfrig för att upptaga allehanda nya frågor. Frågan om en lotterilag var därför icke föremål för den regeringens särskilda öfverläggningar, och jag kan således icke veta, huru mina kolleger skulle ha ställt sig till denna fråga. Men hvad mig angår, måste jag säga det, att jag vidhåller fullkomligt den uppfattning, som jag tillät mig utveckla i den af herr statsministern i hans svar anförda och omnämnda motionen. Efter min tanke kan man visserligen icke sträcka sig till ett så orimligt påstående, som att hvartenda penninglotteri af mindre omfång och med förståndiga bestämmelser skulle i och för sig vara något ovillkorligen landsskadligt. Men med mycken riktighet har, efter min tanke, interpellanten utvecklat, huru det ena för det andra med sig, och huru omöjligt det är att draga en bestämd och effektiv gräns, ifall man väl en gång gifver sig in på undantagens område. Om man således skall vinna något verkligt, så tror jag, att det är alldeles nödvändigt att ordna saken på det sättet, att penninglotterier genom lag afskaffas.

Jag vill, instämmande med interpellanten, uttala äfven min tillfredställelse öfver det löfte, som från regeringsbanken gafs,

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Svar å
interpellation.
(Forts.)

att all omsorg skulle ägnas denna fråga och att regeringen skulle noggrant öfverväga och utreda densamma. Jag vill endast uttala den förhoppningen, att vid denna utredning *mot* intresset att genom penninglotterier kunna tillgodose vissa ändamål, som eljest äro ganska svåra att tillgodose, måtte ställas den, efter min tanke, i detta fall afgörande och stora frågan om folkets rätta uppfostran. Efter min öfvertygelse skall en sådan betraktelse ovillkorligen framkalla den slutsatsen, att det är någonting löjligt, någonting motsägende, någonting absurdt i att statsmakterna i ett land, på samma gång de å ena sidan försöka att med de medel, som stå till deras förfogande, sörja för en sund, en allt mera god och verksam uppfostran af folket, särskildt till en sund och fruktbringande ekonomi — något som kanske icke ligger så starkt för den svenska folkkaraktären, som det borde göra — å andra sidan kasta ut ett så fruktansvärdt medel till demoralisation, som penninglotterier dock äro.

Herr Johansson i Jönköping: Jag vill visserligen icke rikta något klander emot hans excellens herr statsministern i anledning af beskaffenheten af det svar, som han afgifvit på interpellationen och hvilket måhända icke kunnat bli annorlunda, än det blifvit. Men det är dock ett par af herr statsministerns uttalanden, som jag ber att få fästa uppmärksamheten vid.

För det första har herr statsministern häfdat den uppfattningen, att då den ifrågavarande förordningen om lotteri af 1881 tillkommit på administrativ väg uteslutande genom Kungl. Maj:ts åtgörande, så måste Kungl. Maj:t anses hafva rätt att suspendera densamma, närhelst Kungl. Maj:t anser sådant lämpligt. Naturligtvis kan man icke göra någon invändning mot den formella rättighet, som herr statsministern här för Kungl. Maj:ts räkning häfdat. Men jag ber att få påpeka, att det dock måste anses vara mindre lämpligt, att Kungl. Maj:t å ena sidan utfärdar en förordning, där i de mest kategoriska ordalag, utan ringaste antydning om att undantag kunna förekomma, anordnandet af penninglotterier förbjudes, och å andra sidan gång efter annan försätter denna kungörelse ur kraft. Jag vill hemställa, huruvida det icke vore Kungl. Maj:t mera värdigt, om nu penninglotterier nödvändigt skola tillåtas, att utfärda en ny förordning, i hvilken åt Kungl. Maj:t inrymdes rätt att i vissa fall göra undantag. Ty om man vill se saken från den synpunkt, som den näst föregående talaren berörde, eller synpunkten af folkets uppfostran, måste man anse det vara olämpligt, att lagen å ena sidan innehåller ett bestämdt förbud, som man alltså har anledning tro vara uttryck för den uppfattning, som Kungl. Maj:t i frågan hyser och vill häfda, under det man å andra sidan oupphörligt får bevittna, att Kungl. Maj:t genom tillfälliga beslut gifver uttryck åt en helt annan uppfattning. En sådan dualism, så att

säga, i Kungl. Maj:ts sätt att utöfva sin regeringsfunktion kan omöjligen vara lämplig särskildt från synpunkten af folkets uppföstran. Detta om den saken. *Svar å interpellation.*
(Forts.)

Annu en sak ber jag att få beröra. Hans excellens herr statsministern har i sitt anförande hänvisat till den utredning af saken, som anses erforderlig, och lofvar, att beskaffenheten af det resultat, som denna utredning kan komma att leda till, skall bli för den nuvarande regeringen afgörande vid den framtida handläggningen af sådana ärenden. Jag ber att däremot få påpeka, att denna angelägenhet näppeligen är af sådan art, att resultatet af en blifvande administrativ utredning för dess behandling bör bli afgörande. I denna angelägenhet har hvar människa, snart sagdt, sin uppfattning tämligen gifven, och man behöfver visst icke någon vidlyftig utredning för att bestämma sin ståndpunkt i frågan.

Antingen anser man, att penninglotterier ur nationalekonomisk och moralisk synpunkt — jag vågar nämna äfven den synpunkten — äro lämpliga, lofliga och berättigade, och då är man naturligtvis benägen att tillåta dem. Eller ock har man en annan uppfattning, och då motsätter man sig desamma. Men lika litet Kungl. Maj:ts regering som någon annan torde låta sin uppfattning i detta afseende bestämmas af några administrativa utredningar.

Jag ber att få uttala den förhoppningen, att Kungl. Maj:ts regering måtte noga öfverväga denna sak och vid förekommande behandling af frågor rörande penninglotterier se till, hvad landets och folkets bästa i hvarje fall kräfver.

§ 5.

Föredrogs för remiss till utskott Kungl. Maj:ts på kammarens bord hvilande proposition angående lönereglering för personalen vid statens järnvägar m. m.; och begärdes därvid ordet af *Remiss af en proposition.*

Herr Camitz, som yttrade: Herr talman! Denna Kungl. Maj:ts proposition innefattar icke allenast lönereglering för personalen vid statens järnvägar, utan äfven omorganisation af järnvägsstyrelsen och därunder lydande förvaltningar.

Angående löneregleringen skall jag nu ej yttra mig, men däremot skall jag bedja få beledsaga omorganisationsfrågan med några ord på dess väg till vederbörande utskott.

Den 4 sistlidne augusti tillsatte Kungl. Maj:t en kommitté för att utarbeta förslag till omorganisationen i fråga. Kommittébetänkandet afgafs den 8 sistlidne mars och detsamma kom först på kammarens bord för några få dagar sedan.

På detta kommittébetänkande är i hufvudsak den af regeringen föreslagna omorganisationen byggd.

Remiss af en
proposition.
(Forts.)

Af de förut angifna data framgår med hvilken raskhet för att icke säga skyndsamhet såväl kommitté som regering behandlat denna fråga.

Långt ifrån att vilja klandra detta förfaringssätt vill jag härmed lämna detsamma mitt största erkännande. Jag skall ej heller tillåta mig klandra eller bedöma det föreliggande omorganisationsförslaget, men jag vill fästa kammarens uppmärksamhet på de stridiga meningar, som gjort sig gällande under ärendets behandling.

Redan i oktober månad begärde en af ledamöterna i ifrågasvarande kommitté entledigande från kommittéuppgiften och enligt hvad som framgår af betänkandet var anledningen härtill den, att han hade en med de öfriga ledamöterna stridande åsikt om vissa hufvudgrunder, på hvilka en förändrad organisation lämpligen borde hvilas.

Jag ber kammaren särskildt bemärka denna omständighet, enär den sålunda afgångne ledamoten anses vara en i järnvägsförvaltning synnerligen erfaren och betrodd man.

Till kommittébetänkandet äro fogade reservationer i ganska viktiga delar af 2 af ledamöterna.

Kungl. järnvägsstyrelsen afstyrker kommittéradets förslag. Kammarrättens yttrande angående den föreslagna ändringen af revisionen gifver äfven anledning till betänkligheter. Grava anmärkningar hafva ock från sakkunnigt håll framställts mot hela det system, hvarpå förslaget är baserad.

Jag vill visserligen icke bestrida, att en omorganisation af järnvägsstyrelsen är af behovet påkallad och att denna bör ske snarast möjligt, men då en sådan skall ske, måste i första rummet dock tillses, att den blifver den bästa möjliga, fullt förvissad, som jag är, att denna åtgärd kommer att hafva den allra största betydelse för våra järnvägars utveckling och därmed äfven för hela landets.

Det är därför att beklaga, att denna så viktiga fråga inkommit till Riksdagen så sent, att alltför knapp tid förefinnes att granska och allsidigt bedöma densamma på sådant sätt, dess stora betydelse och vikt kräfva.

I betraktande af den knappa tiden och den massa andra högst viktiga frågor, som föreligga till Riksdagens afgörande, torde därför nog med fog kunna ifrågasättas, huruvida icke omorganisationsfrågan borde uppskjutas till afgörande vid nästa riksdag.

Omorganisationsfrågans skyndsamma behandling tyder på att det varit regeringens önskan att lösa löneregleringen och omorganisationen samtidigt, men den senare frågans goda lösning får ej endast af denna anledning äfventyras.

Då ett mycket litet antal af personalen genom omorganisationen beröres af löneregleringen, torde dessa frågor utan synnerlig olägenhet kunna lösas hvar för sig.

Herr Berglund: Herr talman! Då denna med så stor spänning motsedda lönereglering för den största bland landets stats-tjänarekårer skall remitteras till utskottet, skall jag be att få säga några ord. Det torde för ingen af herrarna vara obekant, att detta kommittéförslag bland den talrika personalen mottagits med blandade känslor. Det må ock rättvisligen erkännas, att i stort sedt en verklig löneförbättring föreslagits, och att en del kategorier bland tjänstemännen hafva all anledning att känna sig belättna, under det andra kategorier, särskildt de lägsta befattningshafvarna, ej hafva samma anledning till glädje och tillfredställelse.

Remiss af en proposition.
(Forts.)

Om man ser efter, hur stor löneförhöjningen är för de högre befattningshafvarna å ena sidan och för de lägre å den andra, finner man, att ökningen i löneförmåner för de förstnämnda belöper sig till cirka 35 procent, och för de senare till 27 procent.

Det är emellertid alldeles tydligt, att vid en lönereglering ej allas önskningskräf kunna tillfredställas och att oresonliga framställningar kunna framkomma, men det missnöje, hvarmed löneförslaget mottagits af den lägre personalen, tyder dock på att befogade invändningar mot detsamma *kunna* vara för handen. Under dagarna den 25 och 26 mars har här i Stockholm varit samlad en konferens af öfver 100 ombud från statsbanornas samtliga betjäntgrader, hvilken sammanträdde i anledning af lönekommitténs förslag. Vid denna konferens uttalades bland andra önskemål, att minimilönen för den lägst aflönade gruppen (stationskarlar m. fl.) — af kommittén förslagen till 780 kronor — måtte höjas med 60 kronor eller till 840 kronor och slutlönen likaledes med 120 kronor eller från 1,080 till 1,200 kronor. För uppnående af högsta lönen i dessa grupper har kommittén föreslagit en tid af 15 år; till jämförelse härmed bör framhållas, att ingen grupp af högre befattningshafvare af kommittén föreslagits böra få vänta längre tid än 12 år för att erhålla högsta lönen, hvarför det väl synes rättvist och billigt, att de lägst aflönade ej skulle behöfva gå 3 år längre tid för att uppnå högsta lönen än de bättre aflönade.

Jag beklagar lifligt, att herr statsrådet och chefen för civildepartementet icke ansett sig kunna tillmötesgå de framställningar, som gjorts för den s. k. stationskarlsgruppen, i vidare mån än att tiden för högsta lönen åtnjutande nedsatts från 15 till 12 år, dock med undantag för banvakter och kvinnliga kontorsbiträden, hvilka fortfarande skulle få gå 15 år för att komma i åtnjutande häraf. Lyckligast och konsekventast synes mig hafva varit, om ingen bland de lägre befattningshafvarna behöft gå längre tid än de högre befattningshafvarna, där denna i intet fall är öfver 12 år.

Hvad som genast vid genomläsningen af kommittébetänkandet faller i ögonen, det är, att flertalet af kommitténs medlemmar ej velat förorda en verklig reform med afseende på järn-

Remiss af en
proposition.
(Forts.)

vägspersonalens nuvarande indelning i tjänstemän och betjante, utan nöjt sig med att reformera beteckningen. Fortfarande kvarstår orimligheten, att innehafvarna af en del sysslor, som äro förenade med det mest ansvarsfulla och kräfvande arbete såsom befäl öfver ett stort antal underordnade eller utöfvande af tillsyn och ledning vid stora byggnadsföretag eller vård af dyrbar materiel, ej i socialt hänseende kunna jämföras med t. ex. en yngre skrivare, som ingalunda har någon motsvarande ansvarsfull syssla, och hvars arbete till stor del består i blott -- renskrifning.

Underlaget för denna klassindelning är icke arbetets art och ansvar, utan uteslutande ett skolbetyg om undergången realskoleexamen, hvilken hvarje normalt begåfvad yngling kan aflägga vid 15 å 16 års ålder.

Det är en dylik värdesättning och detta skattande åt ett privilegieradt skrivardöme, som kanske mer än något annat bidrager till och underhåller den anda af missnöje, som det bort vara kommittén angeläget att aflägsna. Men så länge ett skolbetyg utgör *enda* kvalifikationen för de s. k. högre befattningarna och de rent mänskliga och praktiska egenskaperna stå utom tällan, kan man icke vänta att råda bot på detta missnöje.

Det orimliga i denna klasskillnad framträder hjärt, då man tänker på att t. ex. en lokomotivförare, hvars tjänst fordrar årtal af utbildning, på hvars lugn, omdömesförmåga och rådighet så mycket kan bero och hvilken genom ett ögonblicks ouppmärksamhet kan sätta lif och dyrbar egendom på spel, en öfverbanmästare, som ofta utöfvar ledning af de största och viktigaste arbeten för hundratusentals kronor och med befäl öfver en stor arbetsstyrka — dessa få ej socialt jämställas med den obetydligaste skrivare, hvars utbildning består däri, att han till fyllda 16 år aflagt en realskoleexamen och sedan får såsom attribut en penna och ett bläckhorn.

Den vore enbart löjlig, om den icke på samma gång vore så bedröflig, denna oförmåga att införa moderna former och åskådningar i vår statsförvaltning.

Detta skattande åt ett privilegieradt skrivardöme genomgår som en röd tråd hela kommittébetänkandet. Och huru hopplöst det är att söka få någon ändring härutinnan framgår väl däraf, att två klarsynta och frisinnade män från denna kammare, hvilka äro medlemmar i kommittén, ej förmått göra någon bräsch i denna byråkratiska regim. Det borde dock allvarligen kunna ifrågasättas, om Riksdagen skall grundfästa dessa åskådningar vid ett verk och samtidigt vid ett annat — telegrafverket — införa mera demokratiska former.

I detta afseende kan det vara belysande nog att se, hur man går till väga i vårt grannland Danmark. Där genomfördes för 4 år sedan en lönereform vid järnvägen. Man uppdelade t. ex. järnvägsstationerna i 8 klasser med *en gemensam titel för samt-*

liga stationsföreståndarna. I Danmark är uppflyttningsgrunden lika efter hela linien icke blott för stationsföreståndarna utan för all personal. Löneskillnaden utgör högst 500 kronor förutom i de två högsta klasserna, där den är 900 kronor. Hos oss skola statsbanestationerna graderas efter samma skala, men *befattningshafvarna* skola indelas i 3 olika rangklasser, öfverinspektor, stationsinspektor och stationsmästare. Det hör naturligtvis till saken, att skillnaden mellan högre och lägre befattningshafvare hos oss skall regleras *icke efter tjänstens beskaffenhet* utan efter den sociala rangordningens principer. Sälunda har kommittén föreslagit arfvodet till en stationsinspektor vid en 4:e klass station till 3,300 kronor eller jämt 1,500 kronor mer än till en *stationsmästare* vid närmast lägre 5:te klass station. Det är att märka, att namnet, ej saken, är det afgörande, ty tjänsteansvaret och tjänstens beskaffenhet är i hufvudsak densamma. Jämför man åter skillnaden mellan stationsinspektor vid en 4:e och en 3:dje klass station, utgör denna 600 kronor, under det att skillnaden mellan stationsmästare vid 5:te och 6:te klass station utgör 300 kronor. Det anförda anger tillräckligt tydligt gränsen för den sociala klasskillnaden.

Remiss af en proposition.

(Forts.)

En annan tredelning möter inom skrifvareklassen; äfven här är kommittéförslaget fritt från moderna synpunkter. Befattningarna uppdelas i bokhållare, kontorsskrifvare och kontorsbiträde med löner af respektive kronor 3,300, 2,700 och 1,500. Dessa sistnämnda grupper, kontorsskrifvare och kontorsbiträden, utföra i hufvudsak samma tjänstealiggande, arbeta ofta vid samma bord med samma saker och hafva ofta nog samma personliga ansvar. Skillnaden är blott den, att de förstnämnda uppnå nära dubbelt så stor lön (1,200 kronor mera) för samma arbete. Det skulle föra för långt att ingå på flera detaljer, och det kan nog ej leda till någon rättelse, ty ställningen är för hopplös; den byråkratiska värdesättningen är något som ej låter sig rubba.

Särskildt anmärkningsvärd är underbetalningen af det kvinnliga arbetet. Under det en kvinnlig kontorsskrifvare — med samma kompetensfordringar som en manlig sådan — som *högsta* lön erhåller 1,500 kronor, utgör detta belopp *begynnelse*lön för hennes manliga kollega, hvilken erhåller en *högsta* lön af 2,700 kronor. För någon tid sedan framhöll en framstående medlem af denna kammar, herr Starbäck, den misshushållning, som uppkom därigenom att i statens tjänst i stor utsträckning anskaffades öfverkvalificerad arbetskraft till platser, där ej sådan är af nöden. Det gällde då tillsättandet af förste postvaktbetjante, och man måste väl med herr Starbäck medge, att det ej är behöfligt att hafva studentexamen för att läsa utanskrifterna på några bref och sortera dem. Men det är ett formligt examensraseri som grasserar hos oss; vi ha en blind, obeskriflig och storartad vördnad för allt hvad papper, stämpel och examensprotokoll heter. Vi

Remiss af en
proposition.
(L'orts.)

tillsätta kommittéer, hvilkas arbeten ofta nog borde uppskattas efter kilogram använt papper eller per meter trycksvärta, under det vi äro tämligen oberörda, huruvida tidsidéer och bärande reformatoriska tankar där äro tillfinnandes.

Den bärande tanke, som synes mig böra genomgå ett modernt lönerogleringsförslag, vore lika lön för lika ansvarsfullt arbete och högre lön, där arbetets natur *fordrar* högre kunskaper och högre teknisk utbildning eller större andliga och personliga kvalifikationer.

I den form kommittéförslaget är affattadt, påträffas en del ojämnheter och inkonsekvenser, såsom att banvakternas beklädnadsersättning, som nu utgår med 120 kronor per år, reducerats till 90 kronor. Beträffande felräkningsprocenten är denna begränsad till 0,1 procent af uppbörden, men *maximibeloppet* fixeras efter *tjänstegrad*. Remitterar sålunda en lägre befattningshafvare ett visst belopp, erhåller han en högsta provision af 60 kronor under det en befattningshafvare af *högre grad* erhåller 120 kronor.

Samma system gäller vid semester: en högste befattningshafvare erhåller 45, en af de högre 30 och de af lägre grad 15 dagar per år.

Den oro, med hvilken personalen mottagit lönerogleringsförslaget, grundar sig, som torde vara bekant, äfven på en annan omständighet än själfva lönefrågan, nämligen den af kommittén föreslagna skärpningen af § 54 i instruktionen. Det duger ej, såsom kommittén påstår, att söka deducera fram, att ifrågavarande förändring af paragrafen blott är ett förtydligande af § 6 i tjänstgöringsreglementet. Därtill äro deras ordalydelse och omfattning allt för olika.

§ 6 i tjänstgöringsreglementet lyder sålunda: »En hvar, som af styrelsen blifvit till befattning vid statens järnvägstrafik antagen, skall tjänstgöra *när och hvarhelst han därtill beordras*, och får icke åtaga sig annat uppdrag, så framt ej styrelsen anser det kunna utföras utan hinder för hans tjänsteutföring vid statens järnvägstrafik.»

Enligt förslaget skulle nu § 54 i instruktionen erhålla följande lydelse: »En hvar, som blifvit till ordinarie befattning antagen, skall tjänstgöra när och hvar helst han därtill beordras och utföra de göromål af hvad slag det vara må, som kunna i tjänsten åläggas, äfven där dylikt åläggande på grund af föreliggande omständigheter innefattar fullgörande af annan befattningshafvares åligganden. Det är en hvar befattningshafvare förbjudet att lägga hinder i vägen för tjänstens punktliga fullgörande genom nedläggande af arbetet utan erhållen ledighet eller afsked eller genom otillbörligt fördröjande af arbetet. Förseelse häremot eller förberedelse eller uppmaning till sådan förseelse anses, där handlingen icke faller under allmän lag, såsom sådaut tjänstefel af svårare beskaffenhet, därå enligt §§ 59 och

94 afsättning kan följa». Det kan ej förnekas, att en paragraf af dylik kautschukartad lydelse skulle lägga alltför stor makt i händerna på underbefäl, och det är detta man fruktar, och den skulle sålunda leda till ledsamheter och trakasserier. Dessutom anser man — och detta måhända med rätta — att kommittén här gått utom sitt uppdrag. En dylik lagstiftning bör tillkomma regering och Riksdag, och Riksdagen har ju så sent som 1905 afslagit en kungl. proposition, riktad emot så kallade allmänfarliga strejker. Därvid framhölls vikten af att *ingåendet af själftva aftalet* och *bestämmandet af dess villkor* först och främst borde göras till föremål för en lagstiftning, som skyddade båda kontrahenternas rätt. Det torde då vara föga lämpligt att genom en instruktionsparagraf införa en bestämmelse af samma art, som nyligen blifvit af Riksdagen afslagen.

Remiss af en proposition.

(Forts.)

Det är ju alldeles tydligt, att samhället har rätt att fordra, att allmänfarliga strejker eller obstruktion ej få förekomma vid dess kommunikationsverk eller allmänna inrättningar, men kan detta vinnas genom blotta *dekretet*, att så ej får ske? Det måste väl finnas något organ, som vid svåra eller olidliga förhållanden skall söka afhjälpa dessa, och i det fallet synas de enskilda järnvägarna slagit in på den rätta vägen genom aftalsbestämmelser mellan arbetsgifvare och arbetare. Det förslag till aftal, som därvid föreligger, tillerkänner personalen nödiga garantier för att dess berättigade fordringar tillgodoses i såväl löne- som disciplinfrågor, och å andra sidan skall personalen förbinda sig att afstå från tillgripande af arbetsinställelse, obstruktion eller öfriga stridsmedel af hvad slag det vara må.

Med kännedom om den arbetsbörda, som hvilar på herr statsrådet och chefen för civildepartementet, är det ju ej att begära, att han skall ha ingått på och vidtagit några mera genomgripande förändringar i kommittéförslaget med hänsyn till klassutjämning och beträffande § 54. Dock har han, hvad den sistnämnda beträffar, uttalat, att en förändring i sådant syfte må vidtagas, att det sväfvande och mångtydiga ordet »*förberedelse*» måtte utgå ur paragrafen. Det återstår mig icke annat än att, då Kungl. Maj:t ensam kan utfärda dessa instruktionsbestämmelser, till herr statsrådet framföra en vördsam hemställan, att, då denna paragraf slutjusteras, den måtte formuleras så, att den icke ger anledning till nu befarade trakasserier och öfvergrepp.

Herr talman, jag har kanske alltför länge tagit kammarens tid i anspråk. Må det tillgifvas mig, då det varit min lilliga önskan att gagna en pliktrogen, vaken och intelligent kår, och det är min fasta tro, ett en utjämning af klasskillnaden skulle vara en vinst af omätligt stor social och nationell betydelse.

Herr *Andersson* i Baggböle instämde häruti.

Vidare anfördes ej. Kammaren beslöt att hänvisa ifrågasvarande proposition jämte de i anledning af densamma nu afgifna yttrandena till statsutskottet.

Härefter föredrogos hvar för sig och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

angående afsättande af medel till pensionering af statens järnvägars personal;

angående iståndsättande af länsresidenset i Nyköping; och

angående iståndsättande af det till landshöfdingen i Skaraborgs län anslagna länsresidenset å Marieholm m. m.

§ 6.

Vidare föredrogos, men blefvo åter bordlagda konstitutionsutskottets memorial och utlåtanden n:is 4 och 5, statsutskottets utlåtanden n:is 82, 90 och 91, bevillningsutskottets memorial och betänkanden n:is 25, 26, 27, 28 och 29 samt lagutskottets utlåtande n:o 46.

§ 7.

Herr *G. A. Ahlstrand* aflämnade en motion, n:o 264, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för anläggning af bibanor från norra stambanan till Skellefteå och Piteå.

Motionen bordlades på begäran.

§ 8.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser

dels till Konungen:

n:o 83, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående inköp af vissa fastigheter för Trollhätte kanal- och vattenverk m. m.;

n:o 85, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till fortsättande och fullbordande af en kraftstationsanläggning vid Trollhättan m. m.; och

n:o 87, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ökning af lånefonden för rederinäringens understödjande;

dels ock till fullmäktige i riksgäldskontoret:

n:o 84, angående inköp af vissa fastigheter för Trollhätte kanal- och vattenverk m. m.;

n:o 86, angående anslag till fortsättande och fullbordande af en kraftstationsanläggning vid Trollhättan m. m., och

n:o 88, angående ökning af lånefonden för rederinäringens understödjande.

Vidare anmäldes och godkändes Riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet;

n:o 20, rörande förordning angående rätt att hos general-tullstyrelsen erhålla upplysning rörande tullbehandlingen af varor, afsedda att till riket införas;

n:o 21, angående sociala regeringsärendens sammanförande under ett statsdepartement m. m.;

n:o 22, angående lag om nyttjanderätt till fast egendom m. m.;

n:o 23, angående lag om handräckning för fordrans utfående;

n:o 24, angående åtgärder till tryggande af aftal rörande leverans af elektrisk energi;

n:o 25, angående lag om inskränkning i inmutningsrätten, och

n:o 26, angående ändrad lydelse af § 28 mom. 1 regeringsformen.

§ 9.

Till bordläggning anmäldes

andra särskilda utskottets memorial, n:o 2, angående aflöning åt dess tjänstemän och vaktbetjäning; och

Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 28, i anledning af återremiss å utskottets utlåtande (n:o 6) angående utarbetande af ordningsstadga för rikets landsbygdskommuner.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

§ 11.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *S. M. Petersson* i Snällebo under 3 dagar fr. o. m. d. 30 april, och
» *F. Söderbergh* i Karlshamn » 2 » » » » 29 » .

Kammarens ledamöter åtskildes häruppå kl. 4,3 e. m.

In fidem

Herman Palmgren.